HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

הוא דלא הא צעורי צערינהו ואילו צעירה דקרייה בן עמי א"ל [1]אל תצורם ואל תתגר בם כלל אפילו צעורי לא [ט]א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות [י]תנו רבנן [2]מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא והלא כבר יצאו משיח לידון בפר נשיא לידון בשעיר שיכול משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר על שגגת מעשה לחודיה מביא כשבה ושעירה ת"ל מעם הארץ פרט למשיח מעם הארץ פרט לנשיא תינח משיח אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל הניחא לר"ש דאזל בתר ידיעה אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה מאי איכא למימר אלא אמר רב זביד משמיה דרבא הכא במאי עסקינן שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו ואח"כ נודע לו סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי כשבה או שעירה קמ"ל [כ]בעא מיניה רבא מרב נחמן נשיאות מהו שתפסיק היכי דמי כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר והשלימו התם הוא דלא מצטרף דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה מצטרף או דלמא לא שנא מאי תפשוט ליה מהא [מ]דאמר עולא א"ר יוחנן [3]אכל חלב והפריש קרבן והמיר וחזר בו הואיל ונדחה ידחה הכי השתא מומר [ל]לאו בר אתויי קרבן הוא האי בר אתויי קרבן הוא בעא מיניה רבי זירא מרב ששת אכל ספק חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו על ספקו מהו אליבא דרבנן דאזלי בתר חטאה לא תבעי לך [ד]דמייתי אשם תלוי אלא כי תבעי לך אליבא דרבי שמעון מדאשתני לודאי אשתני לספק או דלמא כי אשתני לודאי דאשתני קרבן דידיה אבל הכא דלא אשתני קרבן דידיה אימא לייתי אשם תלוי תיקו [נ]ת"ר מעם הארץ [י]פרט למומר [מ]ר"ש בר יוסי אומר משום ר"ש [3]אשר לא תעשינה בשגגה ואשם [מ]השב בידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב בידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו מאי ביניהו א"ר המנונא מומר לאכול חלב ומביא קרבן על הדם איכא ביניהו מ"ם כיון דמומר לאכול חלב לדם נמי מומר הוי ומ"ם [ל]דם מיהא שב בידיעתו הוא והא רבא אמר דכולי עלמא מומר לאכול חלב לא הוי מומר לדם אלא הכא באוכל נבלה לתאבון ונתחלף לו בשומן ואכלו קמיפלגי מר סבר [ר]כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ומ"ם כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו מומר הוא תנו רבנן [מ]אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים ושתה יין נסך [מ]רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים אמר מר אכל חלב זהו מומר ואיזהו מומר אוכל נבילות כו' מאי קאמר אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ה"ק [ס]אכל חלב לתאבון הרי זה מומר [ל]להכעיס הרי זה [מ]צדוקי ואיזהו מומר דבסתמו צדוקי הוי אומר אוכל [נ]נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך רבי יוסי ברבי יהודה אומר [ב]אף הלובש כלאים מאי ביניהו איכא ביניהו כלאים דרבנן מר סבר מדאורייתא הוי מומר ומר סבר כלאים כיון דמפרסם אסורה אפי' בדרבנן הוי מומר [מ]פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לתאבון מומר להכעיס צדוקי וחד אמר להכעיס נמי מומר אלא איזהו צדוקי [ל]כל העובד עבודת כוכבים מיתיבי אכל פרעוש אחד או יתוש אחד ה"ז מומר והא הכא דלהכעיס הוא וקא קרי ליה מומר התם דאמר אטעום טעם דאיסורא: [מ]איזהו נשיא זה מלך כו': [מ]תנו רבנן נשיא יכול נשיא שבט כנחשון בן עמינדב ת"ל [3]מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר [4]למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה

מה

מסורת הש"ס

[ט] מיר כג: ב"ק נח: ע"ש, [י] ב"ק פ' ויקרא, [כ] זבחים יב: כריתות ז. סנהדרין מז., [מ] חולין ה: [נדה פט.] יומא פ. נעיל כ., [מ] [נס"ל: למשומד, וקן לחלן,] [נדונות כו:], [מ] [תוספתא פרק ח], [מ] [נ"ל ר' יוסי בר' יהודה אומר], [נ] כדפוס וויניציא הגירסא מין, וכן לחלן, [י] [ער' תוס' בכורות נז. ד"ה ויין נסך] וע"ש תוספות בע"ז כו: שמפרשו נעילה שמתה ממתת מולי וגירסא שמבריר מפרקתה שמתה והולכת ואינם לאו' למלכה ע"ש ד"ה ומד אמרן, [כ] ע"ז כו:, [ל] ת"כ פ' ויקרא, [מ] ר"ש עוד וכו' עמו' ליתא בס"ל, [ס] [נעיל י.], [מ] בס"ל: למשומד, וכן לחלן, [ע] בס"ל: מין, וכן לחלן, [פ] בס"ל נוסף: ומורידין אותו לגוב, [צ] כדפוס וויניציא הגירסא מין, [ק] בס"ל נוסף ומורידין אותו לגוב,

תוספות הרא"ש

הכא ב"ע כגון שאכל חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך פטור אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה גרידא אמאי פטור. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה והשלימו בכדי אכילת פרס מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה דצרף אכילה בתריתא בהדי אכילה קמייתא קמ"ל. ואיכא גירסא אחרת בספרים הב"ע כגון שאכל כזית חלב כשהוא נשיא ועבר ואח"כ נודע לו מהו דתימא נייתי כשבה או שעירה קמ"ל. תינח לר"ש דאזיל בתר ידיעה הלכך לא יכול למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דנשיא בכה"ג לאו בכלל חיובא דשעיר הוה ואצטריך ליה למעוטי מדין הדיוט דסד"א לייתי כשעת ידיעה. ואע"ג דחטא עד שלא נתמנה ונתמנה ונודע לו לא אזיל ר"ש בתר ידיעה להביא שעיר אע"ג דליכא קרא למעוטי אלא מסברא הוא דאית ליה [הכי] הכא (ה"נ) צריך קרא דהיכא דהוה חטאה וידיעה בתרי גווני מסתבר טפי לילך אחר ידיעה הגורמת הבאת קרבן להשוות קרבן זה לרוב צבור כגון אכל כשהוא נשיא ועבר ונודע לו דסד"א ניזל בתר ידיעה להביא כשבה או שעירה כרוב צבור להכי אצטריך קרא למעוטי. אבל אכל כשהוא הדיוט ונתמנה ונודע לו מסברא לא אזלי' בתר ידיעה להביא קרבן נשיא. אלא לרבנן דאזלי בתר חטא דתנן כהן המשיח שחטא ואחר כך עבר ממשיחתו וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מנשיאתו משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר מאי איכא למימר כיון דנשיא בכלל חיובא דשעיר ל"ל למעוטי נשיא ממנוטא דעם הארץ והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר. הב"ע שאכל חצי זית חלב כשהוא נשיא ועבר והשלימה בכדי אכילת פרס ונודע לו מהו דתימא כיון דלא השלים השעור כשהוא נשיא לא קרינן ביה אשר נשיא יחטא לצטרף חצי זית קמא בהדי חצי זית בתרא וליתי כשבה או שעירה כרוב צבור (דאיכא) [דליכא] למפרך והלא כבר יצא נשיא לידון בשעיר דבכה"ג לא יצא לידון בשעיר קמ"ל דפטור אף מכשבה או שעירה. וגירסא זו נראה עיקר דאמר [ס] נשיא יחטא משמע דאתי למעוטי כשאכל כשהוא נשיא וללישנא קמא במאי דבעי למימר מעיקרא אכל כשהוא הדיוט. ועוד דמסתברא דהא דאזיל ר"ש בתר ידיעה מסברא ידע ליה ולאו מקרא מדלא מייתי האי קרא למדרש טעמיה דר"ש; **ואיזה** מומר דבסתמא הוה מין אוכל נבלות כו'. פרש"י ז"ל כיון דאוכל דברים שאין הגוף נהנה בו וקשה תינח נבלות דאיכא למוקי בנבלות מוסרחות אבל טרפות מאי איכא למימר [ובפרש"י ז"ל לא הזכיר טרפות משמע דל"ש ליה (ברש"י שלנו כתוב טרפות). אלא יי"נ מאי איכא למימר. ומיהו יי"נ איכא לאוקמי ביין שנתנסך לעבודת כוכבים ולאו משום דאין הגוף תאב לו אלא כיון דפקר כולי האי לשתות יין שנתנסך לעבודת כוכבים. ומיהו קשה אפילו בנבלות סרוחות שקצים ורמשים אמאי הוי מין הא קתני לקמן אכל פרעוש אחד כו' אע"ג דאין הגוף מתאוה לו. וי"ל דלא אכל אלא פ"א כדקתני אכל פרעוש אחד דנפשו חומדת לטעום כל דבר ואפ' דבר איסור. אבל הכא דאתפקר כולי האי לאכול נבלות וטרפות תדיר בדבר

ר' א ב מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י':

יא ג מיי' שם פ"ג הל' ח והלא כר"י ע"ש:

יב ד מיי' שם הלכה ז:

יג ה מיי' פט"ו שם הלכה י:

יד ו ז ח מיי' שם פ"ג הלכה ז ופרק ג מהל' מעשה הקרבנות הל' ד:

טו ט י כ ל מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה י סמג לאוין קסג טוש"ע ח"מ סי' תכה סעיף ה וטור ש"ע יו"ד סי' קנח סעיף ג:

תורה אור השלם

1. וְקָרַבְתָּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אַל תְּצָרֵם וְאַל תִּתְגַּר בָּם כִּי לֹא אֶתֵּן מֵאַרְצָם בְּנֵי עַמּוֹן לְךָ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נְתַתִּיהָ יְרֻשָּׁה: דברים ב יט

2. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִּשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז

3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב

4. וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֵת יְיָ אֱלֹהָיו לִשְׁמֹר אֵת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֵת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשֹׂתָם: דברים יז יט

מוספ רש"י

הואיל ונדחה. הקרבן כשסמיך דמו, דאין מקבלין קרבן מן המומרים כדתניא מעם הארץ פרט למומר (סנהדרין מז). **מעם הארץ**. מעם ולא כל עם, וגבי חטאת כתיב שבא על שגגתו (חולין ה:). **פרט** למומר. דאיכא מגיעי קרבן על שגגתו דאין מקבלין ממנו (לעיל ב.). **ר"ש בר יוסי אומר**. מקבל אתה למד, **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם**. ומסיק ליה לו הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו ואשם הוא שהוא יביא (חולין ה:) משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם (יומא פ.). **השב מידיעתו**. הפורש ונגדל מתחלה ואין עוכר אם היה יודע שהוא אסור, וכתיב גרם הישבו, שאם היה יודע שהוא אסור אילו היה יוסר ומבטל מעביה זו (חולין ה:). **לתאבון**. כשאין לאם בשר, אבל אינו מותקן לאיות איסור ואיסור לפניו לטעם טיסר ולאכול איסור ואם עושין כן זה להכעיס (ע"ז כו:).

רבינו חננאל

ויורד וה"ה למשיח ונשיא כיוצא בהן דברי ר' יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר נשיא חייב בכלל חרץ משמיעת הקול שהמלך לא מעיד ולא מעידין לו. כדמפרש בסנהדרין. וטעמיה דר' עקיבא במשיח מפרש במתניתא: מאי טעמא דר' יוסי הגלילי. פירוש בנשיא. אמר רב המנונא אמר קרא גבי שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו. והיה כי יאשם לאחת מאלה. כל שישנו באחת כלומר המצוה על כל אחת ואחת ישנו (בכללן) [בכולן] נשיא הואיל ואינו בשמיעת הקול אינו באחרות. ודחינן אימא מתחייב באחת אע"פ שאינו מתחייב בכולן אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא. דתניא ר' ירמיה אומר נאמר ואם לא תגיע ידו ונאמר ואם לא תשיג ידו. מי שבאין לידי עניות ועשירות בנשיא הוא אומר מכל מצות:

(והשאר חסר חבל על דאבדין)

תוספות הרא"ש (המשך)

שאין הגוף נהנה ודאי מין הוא. הרמ"ה ז"ל) [ס]: **רבי יהודה אומר אף** (על הכלאים) [הלובש כלאים] פרש"י ז"ל דאריש קאי ואמר אף הלובש כלאים כמו אוכל חלב. והרמ"ה ז"ל פירש דאסיפא קאי [דהלובש כלאים בסתמא הוי מין כיון דלית ביה הנאה טפי מבשאר בגדים. ומסתברא כפרש"י ז"ל]: כלאים דרבנן כגון לבדים שהן

עין משפט נר מצוה

מ מוקי ל"ל מתמעם מעם הארץ ולא נשיא סי': **נ** כ"ה בס' ש"ר: **ס** עי' לח"מ פ"ט דנדה סי' ח:

---

[1] אל תצורם ואל תתגר בם. בלשון נקיה הוא לא לצתה להודיע דמאליה נתעברה: **אמר אל מלוכה ואל מפגר בם.** ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו נצערא לא ליעבד להם. ולא עוד אפילו בכירה דקרייתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו [מ]:

וקדמתה בכירה לצעירה זכתה. בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הוה בישראל עד לחבעוב בן שלמה דהוה ליה מנעמה הטמונית: **ס"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ.** ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיחיד: **למה לי מעם הארץ.** למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ובשעיר יצא מכלל יחיד לידון בשעיר: **שיכול.** כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט: **ס"ל מעם הארץ פרט למשיח.** דאיכון מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקתמרן בפרק דלעיל (דף ז:) יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה: **אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מייתי.** ומאי קא ממעטן דקתמר מעם הארץ פרט לנשיא: **ס"ד למימר.** הואיל וחטא כשהוא הדיוט נייתי כשבה או שעירה כהדיוט: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דאילו מביא כשבה או שעירה: **אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה.** וניייתי ולאי לכשבה או שעירה כדתנן [נ] חטאו עד שלא נתמנו וחמ"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות: **מאי איכא למימר.** דממאי קא ממעטן לנשיא דקתני פרט לנשיא: **ס"ד אמינא נצטרף.** מלי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה: **קמ"ל.** מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל. והוא הדין דמלי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף וייתי שעיר אלא משום דקרא קא מיפתעי בכשבה או שעירה: **לגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיוט ונתמנה ועבר.** מנשיאותו והשלימו: **אכל ספק חלב כשהוא הדיוט.** דקא סבור דשומן הוא: **ונתמנה ונודע לו על ספקו.** שנודע לו לאחר שנתמנה שספק חלב אכל: **מהו.** מי מייתי אשם תלוי או לא: **מדאשתני לודאי.** דקאמר ר' שמעון דקודש לכן היו שוגגים שלא ידעו אם אכלו כלל ובהוה ליכא אשם תלוי אם נודע להם משנתמנו פטורים לפי שנשתנה גופם דהשתא נתמנו ומדאשתני לקרבן ולאי אישתני נמי לקרבן ספק ופטור ואין מביאין אשם תלוי: **או דלמא כי אישתני לודאי.** היינו טעמא דר' שמעון דפטור משום דאישתני

[2] מעם הארץ. דאיכון מביא בשגגת מעשה לחודיה כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר: **אכל הכא.** כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: **דלא אישתני קרבן דידיה.** דעל ספק חטאת קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי. תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** [מ]. שאין מקבלין מידו: **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון.** דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא אב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו: קתני אכל חלב שהוטב זה מומר והדר תני איזהו מומר אוכל נבלות: **להכעיס.** דאיכא ליה היתרא ואכיל איסורא: **הרי זה לדוקי.** [ס] ומאיטעו לעבודת כוכבים: **אוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך.** הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קלה בהם ולאי להכעיס הוא עושה ומתמנו [ע] רע הוא: **ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלובש כלאים.** הוא הדין דמלי למימר דאיכון מביא בשגגת מעשה לחודיה כשבה או שעירה והשתא כי נתמנה משיח מביא פר ונשיא מביא שעיר: **אכל חלב.** כי נודע לו על ספק דנודע לו משנתמנה דספק חלב אכל: **דלא אישתני קרבן דידיה.** דעל ספק חטאת קבועה בין כשהוא הדיוט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי מודה רבי שמעון דמייתי אשם תלוי. תיקו: **מעם הארץ.** מביא קרבן ולא כל עם הארץ: **פרט למומר** [מ]. שאין מקבלין מידו: **אלא הכא באוכל נבילה לתאבון.** דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי מית